

Impresii despre **IFUSCO '98**

Înima primăvărată a orașului Pécs a găzduit în anul 1998 cea de-a XV-a ediție a Conferinței Internaționale IFUSCO. Sfârșitul lui aprilie din acest colț verde și însoțit al Ungariei ne-a întâmpinat cu brațele deschise. La fel de binevoitoare și de prietenoasă a fost și gazda — Universitatea de Științe Umaniste "Janus Pannonius" din Pécs. Pentru a crea o imagine mai completă a evenimentului, vă propunem câteva rânduri despre această universitate, înainte de a înșira impresiile și gândurile noastre.

Universitatea își face începuturile în anul 1367, când regele Ludovic I de Anjou fondează prima universitate din Ungaria, la Pécs. După un trecut turbulent, în care universitatea a fost transferată și readusă, la 1802, urmează o perioadă de înflorire și dezvoltare a universității. Astăzi această universitate are un șir întreg de facultăți, printre care Facultatea de Științe Umaniste deține un loc important.

Ediția din acest an a Conferinței Internaționale IFUSCO, având un caracter oarecum jubiliar, a reușit să întrunească un număr impresionant de participanți, — aproape 190, din 11 țări europene. Acești tineri îndrăgostiți de limbile și culturile fino-ugrice au avut ocazia să se cunoască și să-și împărtășească experiențele și interesele legate de acest domeniu. Desigur că majoritatea participanților au prezentat lucrări care țineau de domeniul lor preferat. Seminariile au fost împărțite în trei mari grupe:

- (1) folclor și etnografie,
- (2) literatură
- (3) lingvistică și cultură.

În cele trei zile de seminarii, fiecare putea să asiste la prezentările care îl interesau cel mai mult. Desigur că trebuia să ții cont și de limba în care se făcea prezentarea, deoarece nu toată lumea cunoștea rusa, estoniană, maghiara etc. Acest fapt nu a împiedicat desfășurarea cu succes a seminariilor și nici comunicarea între participanți.

În opinia noastră, cele mai interesante seminarii au fost cele în care s-au prezentat lucrări pe teme folclorice și seminariile legate de șamanism. Curiozitatea multora, legată de diverse probleme ale limbii, a fost pe deplin satisfăcută în cadrul seminariilor de lingvistică. Reprezentanții unor mici

popoare fino-ugrice, cum ar fi poporul mari, poporul komi și poporul udmurt, prin activă lor participare, au contribuit la îmbogățirea atât a seminariilor de limbă, literatură și folclor, cât și a fondului multicultural al conferinței. Limba și cultura acestor mici popoare e purtată în sufletele acestor tineri care și-au prezentat distinctele trăsături naționale, culturale și lingvistice. Limba unui popor este un fenomen unic, un stil al unei mentalități umane. De aceea, toți au admirat elanul și sârguința acestor reprezentanți ai unor limbi și culturi fino-ugrice.

Deși variat, programul seminariilor n-a fost prea încărcat, astfel încât toți au avut suficient timp pentru a vizita orașul Pécs. Erau destule locuri frumoase, monumente istorice care atrăgeau prin vechimea și originalitatea lor arhitecturală. Toată lumea a fost impresionată de marea catedrală din centrul orașului și de catacombele precreeștine din curtea ei. După cum am menționat mai sus, organizarea conferinței a fost la un nivel înalt. După seminarii, în fiecare seară, erau organizate seri culturale, vizionări de filme și multe petreceri. Deosebită a fost seara dansului popular maghiar, în care, într-o mică casă de cultură, toți s-au distrat, dansând dansuri ungurești. Programul cultural a culminat în ultima zi, când a avut loc vizitarea monumentelor istorice din regiunea Baranya. Castelele construite în stil medieval le-au amintit multora de istoria zbuciumată a acestui colț de țară, mereu amenințat de jugul otoman. Apoi a urmat vizitarea unui parc cu statui moderniste și o seară în aer liber, lângă o podgorie — cu degustare de diverse soiuri de vin. Această ultimă parte a excursiei s-a bucurat de mult succes în ochii participanților. Încălziți de dulceața vinului unguresc, tinerii au cântat, au glumit, au dansat, astfel încât se poate spune că seara s-a încheiat cu un chef adevărat.

După cinci zile de comuniune culturală și lingvistică, zile în care s-au legat prietenii și s-au învățat multe, Pécs-ul rămânea în urmă, ca un leagăn al amintirilor frumoase, ca un loc al unei experiențe deosebite, păstrate în inimă.

Ce a însemnat pentru noi IFUSCO? Un cerc de prieteni veniți din toate colțurile Europei pentru a-și exprima dragostea pentru cultura fino-ugrică și, în aceeași măsură, o comunicare interculturală, așezată pe un tărâm comun.

Rodica CIOBANU

Ioan MIRON

*Studenți la Facultatea de Litere
Universitatea "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca
Secția Engleză - Finlandeză*

Problema limbilor

în noua Europă

Globalizarea, un termen din ce în ce mai utilizat astăzi, a devenit un fel de slogan, a cărui frecvență a crescut în mod uimitor în ultimii ani în discursul politic, economic, social și chiar științific. Problemele poluării, de pildă, nu mai sunt naționale, ci regionale, continentale și uneori chiar globale. S-au înființat organisme de diverse tipuri și cu eficacitate variabilă pentru a ne feri de neajunsurile acestor fenomene. Astfel, România participă alături de celelalte state riverane la acțiunea de salvagardare a Mării Negre. Iar problema nu se limitează la zona mării, ci cuprinde tot bazinul hidrografic, care se extinde de la Freiburg im Breisgau până la Moscova.

Un proiect global foarte important în principiu are ca obiectiv păstrarea biodiversității. Prin influența umană, o mare parte dintre speciile naturii sunt expuse la riscul de a dispărea, de foarte multe ori chiar înainte de a fi descoperite și studiate de specialiști.

Cultura, ca și natura, este caracterizată prin diversitate. În domeniul culturii, riscurile diversității sunt la fel de semnificative ca și în alte domenii. De exemplu, este susținută părerea că din aproximativ 5.000 - 6.000 de limbi, care se vorbesc pe pământ, poate că numai o mie vor fi folosite peste o sută de ani. Fiind cercetător în domeniul limbilor, mă simt la fel de obligat de a mă gândi la păstrarea diversității lingvistice, și în consecință a diversității culturale, ca și a celei din lumea biosferei.

Limba nu este însă un fenomen de sine stătător, și care ar putea fi studiat numai în sine. Limbajul și cultura umană sunt strâns legate, astfel că se afirmă îndeobște că una dintre ele nu e posibilă fără cealaltă. Se susține la fel ideea unei legături între o limbă specifică și un anumit tip de cultură. Mai departe, se

afirmă că există o legătură între limbă și națiune. Bineînțeles că limbile și națiunile nu coincid întotdeauna, dar totuși, în multe cazuri, evoluția istorică a mers până acum clar în sensul creării unor națiuni unitare din punctul de vedere al limbii. Totuși, de cele mai multe ori, granițele statelor nu coincid perfect cu granițele lingvistice, și astfel s-au creat nenumărate minorități lingvistice numai în Europa. De pildă, granița de est a Franței nu se suprapune aproape pe nici o porțiune cu granița lingvistică a graiurilor gallo-romanice.

Primul exemplu al aplicării principiului "o națiune, o limbă" îl găsim în Franța, în timpul politicii iacobine, în primii ani ai Revoluției Franceze. Această doctrină s-a răspândit în toată Europa, ducând la crearea statelor naționale în mai multe valuri, printre aceste state numărându-se, de exemplu, România, după Războiul Crimeii (în 1859) și Finlanda, după Primul Război Mondial (în 1917). Cu această ultimă ocazie România și-a atins extinderea teritorială cea mai mare de până acum.

În ultimele decenii, s-a adăugat un nou aspect la această moștenire iacobină. Minoritățile lingvistice n-au acceptat niciodată fără luptă stingerea lor, opunând o rezistență mai mare sau mai mică, atât în Franța cât și în alte țări. Guvernele și regimurile au avut o atitudine diferită față de cerințele minorităților. În unele cazuri, a fost chiar negată existența unei probleme a minorităților, sau pur și simplu existența minorităților. Drepturile minorităților au fost recunoscute, puțin câte puțin, ca un element al drepturilor omului sau ca un element al securității colective. Astfel, Uniunea Europeană prevede anumite măsuri pentru ocrotirea minorităților istorice. Multe state au luat măsuri pentru a oferi noilor locuitori, din ce în ce mai numeroși, aflați în căutare de lucru, ore de predare a limbii materne sau în limba maternă.

Tratatele și directivele au fost aplicate într-un mod foarte diferit de la un stat la altul. În unele cazuri, tratatele au fost parafate, dar nu ratificate. Situația minorităților este și foarte dependentă de istorie, de tradițiile fiecărei țări, astfel că nu s-a ajuns la nici un standard european și încă mai puțin global.

Se poate spune, totuși, că opinia publică din cele mai multe țări ale Europei a fost sensibilizată în această privință și că direcția evoluției este una pozitivă. De asemenea, din păcate, conflictele etnice sunt, în cele mai multe cazuri, sursa tulburărilor din Europa, mergând până la conflictele armate. Deci e vorba de o componentă de cea mai mare însemnătate.

Până acum s-a mers spre o integrare europeană în sens economic. De la înființarea Uniunii Europene a Cărbunelui și a Oțelului, în 1947, trecând prin Comunitatea Economică Europeană până la crearea monedei unice, de curând, problema s-a pus în termeni economici. Dar integrarea a fost de la bun început, din timpul ultimului război mondial, când ideea cooperării europene a fost

lansată de Jean Monnet (născut în 1888), un proiect politic, în vederea creării unei Europe pacificate. Pentru Jean Monnet scopul ultim a fost o Europă federală. Dar nu toți liderii politici din Europa au acceptat acest obiectiv, ca de pildă generalul de Gaulle sau primul ministru Margaret Thatcher.

Astăzi, o dată cu acceptarea unei monede unice, ca și prin proiectata lărgire a Uniunii Europene în Europa centrală și în țările baltice, se va ajunge la un nivel la care organele uniunii nu vor mai fi suficiente. Comentatorii politici încep să vorbească despre o dezvoltare necesară în direcția creării unei uniuni federale. În asemenea fază și problema minorităților se pune într-un context mai larg.

Problema care se pune într-o Europă din ce în ce mai integrată din punct de vedere economic, fapt care prevede o structură federală, este problema diferențelor culturale pe care le prezintă, cu referire specială la diferențierile lingvistice. Scopul este, în pofida tendințelor federale, de a se garanta diversitatea culturală. În această privință, Europa federală se deosebește de statele federale existente, ca SUA, care sunt, din punct de vedere lingvistic și cultural, omogene.

*

În ceea ce privește limba română, sunt două chestiuni despre care s-a vorbit și s-a scris destul de mult după 1989. Una dintre ele este situația limbii române în Republica Moldova.

Jumătatea de est a Principatului Moldova a fost alipită la Imperiul Rusesc în 1812, dată după care România a simțit mereu presiunea expansiunii rusești, variabilă în funcție de climatul politic. În această parte orientală a Moldovei, botezată Basarabia, problema lingvistică n-a fost probabil foarte importantă, de la început, din cauza absenței unui naționalism românesc. Basarabia a fost supusă unei rusificări prin diverse mijloace, în felul în care procedeul a fost aplicat și în altă parte.

O dată cu slăbirea Imperiului Rusesc, la sfârșitul Primului Război Mondial, Sfatul țării a declarat independența Basarabiei (6.2.1918), urmând exemplul Finlandei, al Poloniei și al Ucrainei, și, mai târziu, a declarat unirea cu România, Țara-mamă (27.3/10.4 1918). Basarabia a rămas două decenii în România Mare și apoi a fost cedată din nou Uniunii Sovietice. După ultimul război mondial Basarabia a rămas peste patru decenii în Uniunea Sovietică ca Republica Sovietică Socialistă Moldovenească.

Situația Basarabiei n-a fost satisfăcătoare din toate punctele de vedere în România Mare. Două decenii n-au fost suficiente pentru a nivela toate diferențele care existau între Basarabia și trupul României. Transilvania a fost întotdeauna mai importantă pentru Vechiul Regat decât Basarabia. În perioada

sovietică, Moldova a fost supusă unei rusificări intense, cu imigrație și emigrație importantă, care a avut ca urmare crearea unor orașe și centre industriale cu o populație preponderent rusească sau ucraineană și o câmpie care a rămas esențial românească.

Este cunoscută și crearea limbii moldovenești, într-un adevărat spirit stalinist, limbă care se scria cu litere chirilice. Această măsură n-a fost un fenomen izolat. La fel a fost creată de către Stalin, încă mai înainte, o limbă careliană, în locul limbii finlandeze, pentru populația finofonă din Carelia, o construcție destul de artificială și efemeră. Această limbă a fost abandonată destul de repede și a fost înlocuită de o pură limbă finlandeză, de exemplu în manualele școlare din anii '30, tipărite în Carelia sovietică.

Limba moldovenească a fost deci un fapt pur și simplu politic. În același mod s-au creat și guverne rivale, ca de pildă *Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească*, din 12 octombrie 1924, cu capitală la Balta (din Ucraina), și, deja în 1923, *Republica Autonomă Sovietică Socialistă Careliană*. Scopul unor asemenea măsuri era menținerea unui război psihologic permanent la granițele țărilor respective. În același mod, în 1939, la izbucnirea războiului dintre Finlanda și Uniunea Sovietică, s-a creat faimosul guvern din Terijoki, compus din comuniștii finlandezi emigrați în Uniunea Sovietică, recunoscut de ea ca unic guvern legal al Finlandei. Tactica Uniunii Sovietice a urmărit același scenariu și în acest caz.

Limba moldovenească, după cum se știe, a fost abandonată de moldoveni după prăbușirea Uniunii Sovietice, ca și alfabetul chirilic. Totuși, au avut loc inițiative de a introduce din nou termenul de limbă moldovenească dincolo de Prut. Pentru mulți români, acest fapt, după prima euforie trăită după prăbușirea lagărului socialist și după speranța unei aderări rapide a Moldovei la Țara-mamă, a fost motivul unei rușini profunde, dezbătută în scris până astăzi. Culmea a fost constituită de rezultatul sondajului de opinie din martie 1994, când 90% dintre moldoveni au respins unirea cu România.

Termenul de limbă moldovenească folosit în condițiile de astăzi este simptomul unor diferențe esențiale dintre România și Republica Moldova. Firește, Republica Moldova ar putea fi liberă de a alege limba moldovenească drept limbă oficială a țării, fiindcă limbile și termenii folosiți la denumirea lor nu sunt entități care ar putea fi definite prin metodele lingvisticii. O limbă standard, înființată ca mijloc de comunicare pentru un anumit grup de oameni, este un fenomen social, și trebuie studiată ca atare. Criteriile lingvistice, cum ar fi similitudinea structurală, înrudirea genetică a graiurilor, înțelegerea reciprocă a vorbitorilor, nu constituie criterii absolute. În țările nordice sunt trei limbi germanice, care au cam aceeași structură, sunt înrudite și locuitorii se înțeleg destul de bine între ei, și totuși ele constituie trei limbi standard naționale: suedeza, daneza și norvegiana. Această ultimă limbă are chiar două variante oficiale, numite *landsmål* și *nynorsk*.

*

Evenimentele survenite după 1989 în Europa au demonstrat realitatea unor granițe vechi între imperii și religii, în special în fosta Iugoslavie. În cazul Moldovei, trebuie să ne aducem aminte că ea a fost o parte a Imperiului Rusesc timp de 110 ani, o republică socialistă în Uniunea Sovietică timp de 50 de ani, cu o dezvoltare orientată spre o structură economică dominant agricolă, găsind piețe de desfacere mai ales în Rusia, condusă în posturi cheie de cadre de alte naționalități decât români, cu minorități importante compuse din ruși, ucraineni și găgăuzi, cu un învățământ superior preponderent rusesc, cu limba rusă ca mijloc de comunicare între locuitorii republicii. Aproximativ 60-90% dintre cei ce aparțin altor naționalități decât cea rusă stăpânesc limba rusă ca cea de-a doua limbă, pe când din non-românofoni numai 5-15% stăpânesc limba română. Este exact aceeași situație pe care o găsim în țările baltice acum. În asemenea împrejurări nu e de mirare că Republica Moldova a respins unirea cu România.

Din cele spuse rezultă că avem deci două state, dar în realitate numai o singură limbă. În această situație, o structură federală, spre care tinde Uniunea Europeană, ar putea fi o soluție.

*

* *

Un al doilea caz cu totul interesant, îl constituie situația limbii aromâne. În țările nordice, nici măcar existența acesteia nu este cunoscută. Informațiile sunt slabe și în opere de referință publicate în multe alte țări. Cauza acestui fenomen este faptul că aromânii n-au făcut mult zgomot despre ei înșiși, nici nu există statistici oficiale valabile despre aromâni aproape în nici o țară. După unele evaluări prezentate în surse românești recente, numărul lor este astăzi în jur de 1.500.000 de persoane, care se repartizează astfel: trei ramuri mai importante, adică 600.000 în Grecia (6%), 500.000 în Albania (16%), 200.000 (sau 300.000) în Macedonia (FYROM) (10-15%), și grupuri relativ mai mici: 150.000 în România, rezultat al unei imigrații destul de recente, 50.000 în Bulgaria, ca și grupuri mai restrânse în Bosnia-Herțegovina, Croația și Slovenia [Hristu Căndroveanu, *Aromânii ieri și azi*, Craiova 1995].

Datele statistice oficiale ale statelor respective prezintă cifre mult mai reduse: Grecia 39.855 [recensământul din 1951] sau 200.000 [recensământul din 1931], România 30.000 [recensământul din 1992], Macedonia 7.200 [recensământul din 1971]. Cercetătorii dialectologi români dau următoarele

cifre: Grecia 150.000, Albania 65.000, Bulgaria 40.000, Macedonia 100.000, cu un total de 600.000 de vorbitori [Matilda Caragiu Marioțeanu, *Compendiu de dialectologie românească*, București 1975, și alții], un raport recent al Comunității Europene [din 1988] dă cifra de 200.000 pentru Grecia. Diferențele în evaluări sunt enorme, dar în orice caz, e vorba de un grup destul de important din punct de vedere numeric.

După Tache Papahagi, "acest al douăzecilea secol va fi secolul stingerii aromânilor" [*Dicționarul dialectului aromân general și etimologic*, ediția a două augmentată, București 1974]. Cred că nimeni nu poate contesta autoritatea lui Tache Papahagi. În pofida cifrelor uneori exagerate, provenind din anumite surse, avem tot motivul de a fi îngrijorați în privința sorții graiurilor aromâne.

În ceea ce privește aromânii, s-a discutat mult și despre originea lor. În Europa de sud-est asemenea aspecte au o importanță specială. Să ne gândim numai la disputele maghiaro-române privind prioritatea așezării lor în Ardeal, sau disputa despre Kosovo/Kosova, leagăn al sârbilor, ș.a.m.d. O altă problemă privește statutul idiomului aromân: limbă sau dialect. Unii îl consideră ca o limbă aparte: de pildă Al. Graur și I. Coteanu. Graiurile aromâne n-au dezvoltat o limbă standard a lor. Există texte publicate în idiomul aromân, ceea ce în sine ar confirma statutul lui ca o limbă aparte, fiindcă de multe ori astfel de texte au fost traduse în dacoromână. Totuși, statutul unui grai nu poate fi definit numai pe bază de criterii lingvistice, așa cum am susținut mai înainte. Pe de altă parte, vorbitorii înșiși încă n-au pus o asemenea problemă pe baza unor criterii extralingvistice.

În acest context, nu pot fi neglijate legăturile dintre România și comunitățile aromânești. După înființarea statului național român în 1859, au fost stabilite relații cu comunitățile aromânești pentru a se asigura predarea limbii materne și slujba religioasă în limba română, în comunitățile românești sud-dunărene. Astfel au fost înființate aproximativ 200 de școli românești în țările balcanice, în care predarea s-a făcut mai ales în limba română literară (și cu dascăli români). Cheltuielile necesitate au fost prevăzute în bugetul statului român. După crearea Iugoslaviei au fost închise școlile românești de acolo, iar ultimele școli au fost închise în Grecia în anii '40.

În acest fel, s-ar putea susține părerea că predarea în limba română literară a împiedicat nașterea unei limbi aromâne standard. Acest proces ar fi putut avea loc pe vremea când vorbitorii aromâni erau supuși unui stat unic, Imperiul Otoman. Acum, când aromânii sunt împărțiți între mai multe state cu pretenții foarte divergente, acest lucru este mult mai greu de realizat. Influența limbilor majoritare, naționale, a avut și un puternic efect în sensul diversificării graiurilor vorbite.

Situația actuală, în care se constituie state noi, care au aderat sau sunt candidate la integrarea în diferite organisme internaționale, oferă aromânilor o șansă de a-și întări identitatea culturală, și în special de a-și păstra limba. Să sperăm că precizarea lui Tache Papahagi privind dispariția graiului aromân nu se va împlini.

De fapt, în ziua de azi, problema standardizării și a alegerii unei limbi în școală, de către populația aromânească, nu este o problemă simplă. Graiurile aromâne au o bogată moștenire culturală. Dacă, puțin câte puțin, limba dacoromână standard se extinde în regiunile aromânești, aceasta ar avea ca efect stingerea dialectului autentic aromânesc, în orice caz ar da naștere unei variante dacoromânizate. Dacă s-ar alege drept limbă standard dacoromâna, având în vedere curentele naționaliste destul de puternice în Balcani, ar exista și riscul ca o asemenea măsură să fie interpretată greșit de către guvernele țărilor balcanice respective.

În momentul de față, se face simțită pe ici, pe colo, o tendință de a accentua trăsăturile regionale. În Suedia, care încă nu ratificase, în 1998, Convențiile Consiliului European privind limbile minoritare, comitetul care se ocupă de limbile minoritare a propus recunoașterea a cinci populații ca minorități istorice naționale, printre care și finlandezii din Suedia. În Suedia există o mică populație băștinașă de finofoni în Nord, în valea fluviului Tornio/Torne. Aceștia își numesc limba "meänkieli", adică "limba noastră". În centre mari din sud au imigrat câteva sute de mii de finlandezi, după război, dintre care mulți și-au schimbat deja limba maternă, în a doua generație. Comitetul propune ca limba scrisă, standard, să fie finlandeza din Finlanda. Câțiva intelectuali din Valea fluviului Tornio n-au acceptat propunerea comitetului, ci pretind ca "limba noastră" să fie recunoscută ca atare. De pildă, scriitorul Bengt Pohjanen, care a publicat 15 romane în suedeză și în "limba noastră", pretinde că prin această propunere a comitetului el și-ar pierde limba maternă, unealta cu care lucrează. Și în Finlanda unii scriitori, de pe malul opus al fluviului Tornio, scriu opere în același dialect. Să ne gândim și la bogata literatură în dialect din regiunea Neapolului, unde dialectul este folosit chiar în predarea limbii materne. Rezultă că acum caracteristicile regionale sunt accentuate în multe părți ale Europei.

Prof. univ. Dr. Lauri LINDGREN
Universitatea din Turku

O INTERESANTĂ RETROSPECTIVĂ

ION ȚUCULESCU

Vasta retrospectivă Ion Țuculescu (1910 -1962) de la Muzeul Național al României din București, deschisă în februarie 1999, readuce în discuție "fenomenul Țuculescu" și reîmprospătează amintirea primei retrospective de la Sala Dalles, din 1965. Legenda lui Țuculescu abia se înfiripa pe-atunci: un om de știință, cercetător la Academia Română, medic, șef de lucrări la Spitalul Brâncovenesc din București este recunoscut, drept unul dintre cei mai mari pictori contemporani. Printr-un destin nedrept și mereu repetat, în cazul artiștilor români, opera lui Ion Țuculescu începe să fie cunoscută și apreciată, în țară și peste hotare, abia după moartea sa. Începând din 1966, pânzele lui Țuculescu sunt prezentate în Italia, în Franța, în Danemarca, apoi în S.U.A., Belgia, Iugoslavia, Norvegia, Suedia, Polonia.

Numele lui Ion Țuculescu reprezintă pentru plastica românească ceea ce Vasile Voiculescu înseamnă pentru literatura noastră: o îmbinare de modern și arhaic, de puritate și pasionalitate a trăirii artistice, aceeași atracție spre sacru, fără a cădea în capcana clișeelelor.

Actuala retrospectivă a reunit peste 350 de lucrări de pictură, grafică și sculptură. Din perioada începuturilor picturii lui Țuculescu reținem *Portretul mamei artistului* și alte câteva lucrări în care artistul a dat măsura "clasicității" sale. Momentul expresionist al pictorului e dominat de obsesia lui Van Gogh. Aceleași câmpuri de culori dominate de galbenuri care luminează din interior, aceeași "tușare" de temperament, dusă până la demență, aceeași atracție pentru solaritate și aceiași nervi supraexcitați de lumina puternică. La Țuculescu, însă, intervine ceva nou: imaginea se disipează, se dezintegrează din interior. Culoarea inundă desenele, iar viziunea absoarbe modelul. Omul de știință îi transmite pictorului imagini văzute într-un microscop cosmic. Astfel, un panou de mari dimensiuni, în care pictura în serie se relevă plenar, este intitulat *Lumini nenumărate*. În cazul lui Țuculescu, paralelismul dintre știință și artă a însemnat o fericită complementaritate. E una dintre cheile picturii sale expresioniste.

Ion Țuculescu descoperă, ca și C. Brâncuși, izvorul artei populare olteneste. El sublimă motivele preluate și le "interpretează" cu alt fel de mijloace. El vede *Ulcioare antropomorfe*, iar covorul oltenesc devine *Covor de Mangalia*.

Reținem, însă, și *Interior țărănesc*, *Țesătură pe albastru* sau *Izvod popular*. Artistul va trece, apoi, la o "etapă totemică", amintind de ezoterismul practicat de Paul Gauguin. Dramatismul artistului se îndreaptă, acum, spre motive ancestrale.

Un domeniu necunoscut până acum al artei lui Țuculescu îl constituie sculptura sa, alcătuită parcă în mod ostentativ din *Coloane*, amintind de opera lui C. Brâncuși.

Apoteoza actului artistic la Țuculescu, precum și a dramaticului final al existenței acestuia, este reprezentată de o pânză uriașă, intitulată sugestiv *Testamentul meu plastic* și care înfățișează lupta dintre bine și rău, dintre viață și moarte. Alături de *Autoportret cu frunză*, *Compoziție cu păpuși*, ne rămân în minte *Privirile culorilor*.

Așa cum spuneam, modern și arhaic, Ion Țuculescu transformă elementele peisajului natural în teme geometrice abstracte, ce nu mai au nimic pitoresc, după cum alunecarea sa spre o artă cerebrală, încifrată, este salvată imediat de minunea ochilor ce te privesc de pretutindeni.

Redacția

Din "Curierul Românesc" nr. 4 (147), aprilie 1999

ȘTIRI CULTURALE

♦♦♦ *Arta finlandeză prezentată în România*

Fundația Culturală Română în colaborare cu Asociația Artiștilor Plastici din Vantaa (Finlanda) a organizat, în mai 1998, expoziția de gravură *Arta finlandeză*.

Țară renumită pentru cota înaltă a graficienilor săi, Finlanda este prezentă la București cu operele a 25 de pictori, graficieni, sculptori. Amintim câteva nume de prestigiu: Leena Golnik, Hannu Sillanpää, Seppo Lagom, Eino Lappalainen, Hannele Kivimäki, Tarja Polari, Terttu Lemström, Anita Jensen, Ulla Maria Kuronen, Toivo Ränneli, Risto Soinen, Heli Väyrynen. Doi dintre artiștii care expun sunt absolvenți ai unor institute de învățământ superior din România - *Institutul de artă teatrală și cinematografică "I. L. Caragiale"* și *Institutul de arte plastice "N. Grigorescu"*.

Cu această ocazie a fost marcat și începutul colaborării dintre Ambasada Finlandei de la București și Fundația Culturală Română.

Din "Curierul Românesc" nr. 7-8 (138-139), iulie-august 1998

Tineri și talentați poeți de limbă română,
cu altă limbă maternă decât româna

Poarta la eternitate

Frumoasă este tristețea
dulce este murirea.
Inima omului luptă pentru supraviețuire,
Lucrarea omului este înmormântată
în tot timpul vieții.

O, moarte, poartă dulce la eternitate,
Tu nobil arcuiești deasupra vieții omului.
Viața mea e stârpită din rădăcini.
Conștiința morții
A strâns pe pământ
Grăunțele meschine de nisip.

Lângă vin pe câmp

Buzele mele ating buzele sticlei de vin.
Voi, holteilor, voi toți
Care n-ați atins-o pe femeie
Cântați acum cu mine.

Eu am atins-o pe femeie
Dar pământul e uscat și grânele se veștejesc,
Fruntea mi-e acoperită cu stropi de sudoare.
Sunt singur și toți cântați cu mine.

Karel KULICH

Student în anul al II-lea
Universitatea Carolină din Praga

Și dacă ...

Și dacă ți-aș da toate
din cerul înalt mândrele stele
ți le-aș aduce în genunchi
și sub picioare ți le-aș arunca ție,
dacă atunci aș cerși
al tău zâmbet dorit demult?

Mi-ai dedica doar o privire
dacă aș face tot ce vrei tu?
sau de mine mai plictisită
ai trimite-o spre o altă victimă?

O, tu! preaiubita mea față
ce stai ca neclintita stâncă
printre-ale mele eforturi - șiroaie,
și în lumea ta de visuri n-ai loc pentru mine
nici pentru ceilalți, care pe tine te iubesc
numai ca față, iar nu ca ondină.

Trezește-te, dragă, cât poți mai repede
căci în curând, decât o amintire din tine
nimic altceva nu va mai rămâne.

Și-n al meu suflet rămâne acum
un trist miraj al fetei -
singur - prin a ei însăși voință.

Jarostaw WESOŁOWSKI
Student la Universitatea din Poznań

Ardian-Christian Kuciuk (Kycyku)¹

Orașul

Aici nu se mai poate trăi, spunea el,
Orașul a fost înghițit de flori
Și de sărutările moartelor iubiri
Cei buni au suportat prea de tot, apoi
Înghițiți au fost de cei răi, care la rândul lor
suportaseră prea de tot, de tot.

Aici nu se mai poate trăi, spunea el, Aici nu se mai poate muri, spunea el, mă mistuie de mult voluptatea zidurilor gri a ploilor fără vrajă, a frunzelor nescrise, de toamna și iernile iernile pline de speranțe deșarte în iubiri deșarte, sufletele copiilor nenăscuți sufocă orizontul culorilor nu-mi permit să văd ce-am reușit să fiu ce-am reușit să nu mai fiu.	Aici nu se mai poate ghici, spunea Orașul, care n-avea pe cine să mai iubească Orașul încărunit de două ori aplecat peste mila lui de el însuși...	
		*
	Tu ești cer și lichid închis în piatră	Noi ucigașii toți te visăm...

¹ Născut la 23 august 1969, la Pogradec, în Albania. Este absolvent al Facultății de Istorie și Filologie a Universității din Tirana, Albania, secția Limbă Albaneză și Literatură Albaneză și Universală (1987-1991). Obține doctoratul în Literatură Comparată și Universală la Universitatea din București (1992-1997), cu teza: *Direcții în modernismul european și ecoul lor în perioada interbelică a literaturii albaneze*. Este doctorand la Facultatea de Teologie a Universității din București, elaborând teza: *Relația Dumnezeu-cosmos în religiile monoteiste*. Își face debutul în literatura albaneză cu romanul "În imperiul pietrei", Editura Dituria, Tirana, 1991. Debutează în literatura română cu romanul "Anul în care s-a inventat lebăda", Editura Getic, București, 1997; publică, în continuare, romanul "Morții", în limba albaneză, Editura Dukagjini, Kosova, 1997; urmează volumul "Dulcea taină a nebuniei", nuvele scrise în limba română, Editura Eminescu, București, 1998; apoi publică "Noaptea după anul zero", nuvele scrise în limba albaneză, Editura Dukagjini, Kosova, 1998 și romanul "Un trib glorios și muribund", scris în limba română, Editura Regală, București, 1998. Este redactor-șef al revistei europene bilingve (româno-albaneze) de cultură și tradiții numite "Haemus".

Cetatea nimănu și a Oricui

Pe atunci Lumina nu era o pedeapsă, iar casa - Are stăpâni, n-are stăpâni, e prea desăvârșită ca să n-aibă, e prea destrăbălată ca să aibă...

Deschis-am ușile toate, ferestrele, gândind că timpul prea lung în Frumusețe, totuși, timpul prea lung în Voluptate singuratică, totuși, îi furase casei Viața. Apoi nu știam și n-aveam cum să știu că afară atâția singuratici așteptau sub cerul găurit spulberat unde Domnul Dumnezeu îi privea și aștepta, Doamne

Are stăpân casa asta, și cine-i?!

Uși deschise și ferestre, prin odăi printre mobile, amintiri, bibelouri, ceasuri vechi, printre duhuri, printre cranii, printre voci se lăsa peste trupuri fragede, suple, plinuțe Lumina se lăsa peste trupurile aprinse de foame ori de sete ori de patimi ori de spaima Și dansau se sărutau sălbatic se iubeau în banchete și beții, declamații și plânsete trupurile-și uitau sufletele-și uitau dansau cântau cântau

Atât de închisă, perfectă, voluptuoasă și pustie casa fusese încât sudoarea petrecerilor pe pereți se scurgea ca plânsul unei ciudățenii se usca iar Ei în zori

dispăreau trăgându-și în spate fantomele vlăguite ale dorințelor himerelor în zori dispăreau fără urme fără nume numai semne inițiale și țigări stinse sticle goale pe pereții înduioșați; de afară fiecare amurg fiecare seară fiecare parfum aducea

alți petrecători

doar dansau doar veneau doar plecau se iubeau

Are stăpân casa asta sau n-are? Dacă are, care bestie care bestie a lăsat-o oare atât de murdară, ne'ngrijită, nespălată, prăfuită a lăsat-o dărâmată, suspendată

-n acest colț uitat de lume ca peste o prăpastie, ca peste un cer, ca peste o uitare?!

Uși deschise ferestre dansau Înăuntru sau afară nimeni chiar nimeni nu știa nu știa doar dansau se sărutau sălbatic se iubeau disperat declamau se iubeau se loveau trist mâncau trist cereau se îmbătau, trist scuipau trist țipau trist mureau trist nășteau

... are stăpân pe cine are cine e

stăpânul mort al casei fericirii

stăpânul viu al casei nenorocirii ...

și doar timp în atâta mirare n-am avut

să-i număr, să-i numesc, să-i tălmăcesc, să văd ce vis ce himeră îi târa îi rostogolea îi învârtea îi aprindea îi stingea îi îngropa îi învia

împreună cu propunerile comentariile neplăcerile:

Da' cum oare care bestie a lăsat-o oare

atât de murdară ne'ngrijită nespălată dărâmată, spulberată, blestemată

de doruri și de spaima fermecată

Atât de josnic fără suflet mizerabil fără creier fără ochi fără urechi Doamne, s-au purtat cei care-au fost ! Doamne, s-au purtat cei ce vin...

Ce-i aici, câmp de luptă

De lumină de iubire desfrânare

De blesteme de coșmaruri inițiale semne linii țigări stinse
Câmp de versuri de uitare de mister de resemnare
În halul ăsta în halul ăsta doar BALCANII
în halul ăsta arată Doamne!

Atunci, cred: târziu, m-am dus să-nchid ușile rupte
să-nchid ferestrele sparte,
zidurile dărâmate,
trupurile rănite rănile deschise, cuvintele nespuse, netraduse, nenăscute,
să fac o curățenie cât de cât normală;
nu mai erau uși ferestre nici găuri nici ruine

Are stăpân n-are stăpân această ciudățenie ce numai casă nu se poate numi, - spuneau,
- ce numai suflet de om poate fi,
suflet de om...

Așteptând să termin curățenia.

*

Deja lumina solară s-a uscat
iar umbra mea crăpată
îmi șoptește că am obosit
tot înviindu-mă

Suflă atâta cenușă-n jurul umbletului meu beat
și Piatra nu mi-a lăsat nici o față nesorbită
Este atâta deșert, și serile se lasă minunat
încât

ochii stau îndrăgostiți la prima vedere
încât

îți vine să te dăruiești fiecărui lucru
întru ultima sa reînviere

*

Era o noapte înstelată și eu i-am spus:

“Nu te teme, sufletul meu, vom muri cum visezi, împreună.

Și trupurile ni le vor arde, cenușa
într-un acvariu verde o vor strânge...”

Ea m-a sărutat liniștită, șoptindu-mi:

“Iar după aceea?!”

Era o noapte înstelată și eu i-am șoptit:

“După aceea...”

îmi voi scoate din cenușă mâna
ca să amestec cenușile noastre...”

*

Se roagă șerpilor să aibă
otrăvă ca a mea deși
n-ar fi supraviețuit unei astfel
de iubiri

Se înfioară ratații care
în ucigătoarea lor admirație
mă și visează ciopârțit
Înlăcrimează frumoasele fiice ale pământului
de farmec tandrețe și cuvinte
care nu pot naște nici măcar
o floare
Iar sufletu-mi obosit mă preface în prunc
și adoarme

Când pruncul doarme ca să se trezească
mai bun și mai uluit de atâtea iubire
fiara ce-a dormit toată ziua se trezește
păzind în jurul meu

ca iubirea *Lor* să nu mă vadă.

*

Ardian-Christian Kuciuk (Kyçyku)

“UN TRIB GLORIOS SI MURIBUND”

După romanul *“Anul în care s-a inventat lebăda”* (București, 1997) și după culegerea de proze scurte *“Dulcea taină a nebuniei”* (București, 1998), un tânăr albanez de 30 de ani, Ardian Christian Kuciuk - de curând membru al Uniunii Scriitorilor din România - ne surprinde prin publicarea unui roman de o factură cu totul specială, istoric și parabolic, în același timp, menit să supună atenției o lume bizară — lumea Balcanilor.

Absolvent al Facultății de Istorie și Filologie a Universității din Tirana (1991) și doctor în Literatură Comparată și Universală la Universitatea din București (1997), tânărul albanez stabilit la București devine redactor-șef al revistei bilingve *“Haemus”*, revistă de cultură și tradiții balcanice.

După ce-și demonstrează vocația scriitoricească prin romane, nuvele și poezii scrise în limba maternă, Ardian Christian Kuciuk își însușește limba și cultura română, redescoperindu-și calitățile creatoare din perspectiva intelectualului european, puternic angajat în “descifrarea” lumii contemporane. Lipsit cu totul de inhibiții, stăpânit de o adevărată frenezie în cunoaștere, acest tânăr intelectual pare a demonstra vigoarea sud-estului european, în domeniul creației.

Translația dintr-o cultură mică - cea albaneză - într-o alta, tot mică, la nivel european, - cultura română -, pare a dovedi nu numai o viziune integratoare, ci și dezvoltarea unui substrat mitic al unei “lumi” necunoscute. Simțul istoric al unei “Balcania Magna”, teritoriu tragic al confruntărilor de ieri și de azi, îl conduce pe autor spre “reconstituirea” unei lumi fantastice și reale, în același timp, a unei minunate utopii, dureros de “adevărate”, în datele ei fundamentale. Cel mai interesant lucru mi se pare modul poetic de abordare a unei “saga”, ce nu e numai națională. De aceea cred că autorul este, înainte de toate, un poet. Este, însă, uimitoare puterea lui de transfigurare, continua interpretare metaforică, parabolică, simbolică etc., a unei “realități” istorice. Spun acest lucru pentru că, de obicei, poezii au un “suflet” scurt. Poetul devenit prozator, în acest caz, își păstrează atributele esențiale, dar le aplică unei inenminabile “fugi” - ca o “Fugă” de Bach -, care reprezintă însăși parcurgerea timpului, a istoriei înseși. Tot ceea ce îndrăznește să facă Ardian Christian Kuciuk în romanul *“Un trib glorios și muribund”* ilustrează, la modul exemplar, funcția creatoare a scriitorului de azi. Așa după cum desenează minunat, având putere de transpunere vizuală a abstracțiunilor, autorul “poetizează” totul, având forța de a transpune în garna artistică tot ceea ce face, chiar și trivialul.

Ardian Christian Kuciuk este exemplar, așa zice, și prin modul de accesare în cultura și literatura română: pe scara principală. Cineva care își însușește în asemenea mod limba română, ca limbă de cultură exprimată, încât nu face decât câteva greșeli gramaticale, care constituie “sarea și piperul” prozei sale, dovedește nu numai vocație intelectuală, ci *vocație pentru cultura română*.

Deși nu-mi dau seama cum a reușit să învețe românește, felul în care și-a însușit, la propriu, *domeniul românesc* este, pentru mine, uimitor. Un tânăr intelectual albanez care gândește românește în termenii poeziei lui L. Blaga, - vezi “eternitatea care se tot naște la țară” - sau în termenii poeziei populare românești, - vezi “lung e drumul dorului” -, ilustrează trecerea dintr-o cultură într-alta. Apoi, asumarea, în întregime, a destinului unei “Balcanii Magna” denotă o viziune integratoare, modernă și utopică, în același timp. Dacă, în 1913, Peninsula Balcanică era o “varză” mare, ce poate fi Europa de astăzi? Simțurile treze, neobișnuit de acute, ale lui Ardian Kuciuk îl proiectează dintr-un prezent abracadabrant într-un trecut în nici un fel folositor pentru explicarea viitorului. Teamă de “marele îngheț”, frica pentru neasumarea, în nici un fel, a destinului celui care se numește - simbolic - Sfârșitul, produce, cu adevărat, fiori de gheață. Oare nu-i nimeni care să-i simtă? Au murit, oare, toți “pianiștii”, lăsând locul liber pentru toți “tanchiștii”, care ne amenință? E greu de crezut. Pentru noi, balcanicii, care am simțit de atâtea ori că “e frig în afara istoriei”, că se apropie ceasul pentru ca “vanzătorul vânzătorilor” să dea socoteală, poate că speranța nu trebuie să moară niciodată.

Într-un limbaj debordând de metafore, într-o construcție grandioasă, prin tragismul ei, înainte de toate, autorul ne face să credem în destinul nostru uman. Aflându-ne în acest “colț uitat al lumii”, relicvă, dar și sanctuar, va trebui să strigăm, ca să ne facem auziți de alții.

O interesantă mitologie locală se împletește cu mitologia religioasă - creștină și musulmană -, eresul se amestecă cu istoria databilă, credințele străvechi se alătură unor realități curente, printr-un limbaj șocant, paradoxal prin excelență. Oare cât exercițiu stilistic îți trebuie, ca să te poți exprima astfel, în termenii unei adevărate “științe” a paradoxisticii: “Se făcuse foarte devreme târziu ca vreunui să nu-i vină să creadă că se întâmplase ceea ce se întâmplase deja sau invers.” Este acest tip de scriere îndelung elaborată?

Într-o Balcanie în care nu putea să lipsească “obiceiul de a face din eroi noroi și din noroi eroi”, totul pare dominat de absurd. Creația artistică ajunge și ea un joc periculos, așa cum au dovedit-o marii scriitori, și cum o face și cel de acum: “Începe o altă nebunie. Cuvântul *pământ* e *înghițit* de cuvântul *cutremur* și *se cutremură*, cuvintele *temelii* crapă, cuvintele

casă se sparg în țăndări, și, prin cuvintele *cad*, cad pe pământ. Cuvintele *oameni* scot din cuvintele *gură* cuvintele *țipă*, iar cuvintele *țipete* scot din ele cuvintele *groază*. Cuvintele *pomi* se rup, se smulg din cuvintele *pământ*, cuvântul *lac* se zbate parcă ar fi un cuvânt *nebun*, cuvântul *cer* e mohorât, cuvântul *viață* se preface în cuvântul *spaimă*, cuvintele *mor* înghit multe cuvinte *oameni* și multe cuvinte *animale*....“

E greu de presupus că destinul creator al omului ar putea fi frânt.

Trebuie să prindem nădejdi, din moment ce Ardian Christian Kuciuk ne arată că există “oameni care fac totul cu aripile, nu numai cu mâinile...”

Marilena ALDEA
Lectoratul de Limba Română
Universitatea din Turku

ȘTIRI CULTURALE

♦ Un nou volum de “ICOANE ROMÂNEȘTI”

“Împreună cu pictura murală și cu broderiile, icoanele constituie unul dintre cele mai prețioase tezaure ale moștenirii culturale, aparținând Evului Mediu românesc”, scria, în 1971, Corina Nicolescu în albumul *Icoane vechi românești*, publicat în Editura Meridiane. Moștenirea vechilor iconari a fost transmisă din generație în generație de maeștri ai penelului, unii anonimi, alții având nume importante în istoria artelor plastice din România. Această tradiție, marcând realizări impresionante, este continuată, cu succes, de plasticienii contemporani. Faptul este atestat și de un elegant volum, publicat în 1996, de Editura Royal Company din București. Aici sunt reproduse, cu o remarcabilă acuratețe a imaginii, 21 de icoane realizate de plasticiana Getta Mercelescu-Popescu, care reușesc să transmită nu numai fiorul artei, ci și sentimentele adânci ale credinței în Dumnezeu. Menționăm faptul că albumul a fost tipărit de Arti Grafiche Giacone, la Torino și la București și că la realizarea lui au contribuit Ion Nădrag (fotografii), precum și Gabriela Burt-Buruiană, care a asigurat traducerea în franceză, engleză și germană.

Din revista “Magazin istoric”, nr. 4, (385), aprilie 1999

Tălmăciri din lirica daneză: J. P. JACOBSEN (1847-1885)

Stemninger

I.
I Rummet de vældige vugges
Vor Jord som paa Havet et Blad,
Og jer er et Støvgran, der glimter
”Gud” véd i Lyset af hvad?
Og dog er det hele Solsystem,
Der vugges i Æthrens Bad,
En krusning i mine Tankers Hav,
Kun lille, og kruset af hvad?

II.
Alle de voksende Skygger
Har vævet sig sammen til en,
Ensom paa Himmelen lyser
En Stjerne saa straalende ren,
Skyerne have saa tunge Drømme,
Blomsternes Øjne i Duggraad svømme,
Underligt Aftenvinden
Suser i Linden.

(September 1868)

Har Dagen sanket al sin Sorg

Har Dagen sanket al sin Sorg
Og grædt den ud i Dug,
Saa aabner Natten Himlens Borg
Med evigt Tungsinds tavse Sorg.
Og en for en
Og to og to

Suflete-al meu

I.
În spațiul
Necuprinsul,
În leagăn de cer,
Pământul în rătăcire
Ca frunza pe mare.
Eu fir de praf doar,
Licărire,
Oare,
Neștiutei lumini oglindire.
Și totuși întregul sistem solar
În baia d-eter
Legănat
Nu-i decât în marea gândurilor mele o
unduire:
Firav val purtat în lume
De un suflu fără nume.

II.
Tot crescând
Se-mpreună umbrele.
Singură-n cer ea
Clarei luciri stea.
Norii cu vise grele.
Ochii florilor în plâns de rouă-înotând.
Straniu vântu-nserării prin tei susurând.

Când jalea-ntreagă ziua și-a cules-o

Când jalea-ntreagă ziua și-a cules-o
Ca apoi să plângă, în rouă schimbând-o,
Atunci deschide noaptea palatul ceresc
De unde jașnesc
Ale veșnicei melancolii

Gaa fjerne Verd'ners Genier frem
 Af Himmeldybets dunkle Gem.
 Og højt over Jordens Lyst og Elende
 Med Stjernekerter højt i Hænde
 Skride de langsomt hen over Himlen.
 De Fodtrin skifte
 Med Sorg i Sinde...
 Underligt vifte
 For Rummets kolde Vinde
 Stjernekerternes flakkende Flammer.

(1875?)

Evig

Evig og uden Forandring
 Er kun det Tomme.
 Alt, hvad der var og der er
 Og hvad der skal komme,
 Vækkes, spirer og fødes,
 Skifter, ældes og dødes.

Kloder have vandret
 Hvor Kloder nu vandre,
 En Gang i Tiderne
 Kommer der andre.
 Hvad der er Livets maa gaa og komme,
 Evig er ene Rummet det tomme.

(1875?)

Dureri fără grai
 În alai.
 Din genuni ascunse,
 Din lumi nepătrunse,
 Pornesc
 Câte unul - câte doi
 Ale depărtării
 Duhuri-strigoi.
 Sus pe boltă,
 Dincolo de pământeașca recoltă
 De risipiri, de sclipiri, de mâhniri,
 Pașii încet purtând
 În mână stele-făclii înălțând.
 Pas măsurat
 De jale-apăsător...
 Stranie zbuciumare
 Sub a spațiului rece-nvolburare
 În tremurătoare
 Stele-făclii călătoare.

În veșnicie

Mereu sieși egal
 Din veac până-n veac
 În veșnicie
 Doar golul sărac.
 Tot ce-a fost și este și va să fie
 Scutură somnul semințelor
 Intrând în jocul ființelor,
 Schimbării menit,
 Bătrâneții și morții ursit.

Sferele sunt în peregrinare
 Unde sfere au fost în mișcare.
 O dată în veac o nouă răsărire.
 Al vieții e totul
 Pieire, venire.
 Etern
 Singur spațiul tern.
 În veșnicie
 Pustie.

Arabescă

Ai rătăcit vreodată' cărarea-n păduri-
 ntunecoase?
 De Pan ai dat?
 Eu l-am simțit.
 Nu în pădurile-ntunecoase
 Când toată tăcerea grăia.
 Nu! Pe-acel Pan niciodată nu l-am aflat,
 Ci Pan al iubirii, el m-a-ncercat
 Când tot cuvântul s-a preschimbat
 În tăcere.

În ținuturi mângâiate de soare
 Crește o plantă ciudată.
 Doar în cea mai adâncă tăcere,
 Sub focul a mii de raze de soare,
 Floarea-și deschide
 În cea mai scurtă dintre secunde:
 E ca un ochi de nebun,
 Aprinsă la față ca obrăjii de mort.
 Am văzut-o
 Când mi-a fost să iubesc.

Ca neaua-nmiresmată a iasomiei era ea,
 Sânge de maci-i curgea prin vine,
 Mâinile reci, marmoreene
 I se odihneau în poală
 Ca nuferii peste adânc de ape.
 Și vorbele ei cădeau molcom
 Ca petalele din floarea de măr
 În iarba udă de rouă.

Dar veneau alte ceasuri
 Când reci și clare se-ncolăceau
 Ca spinarea lucitoare a valurilor ce se-
 nalță.
 În râsul ei era oftat
 Și încântată veselie-n plâns.
 Fără de preget totul ei i se pleca -
 Și doar a ei privire
 Pe ea să o înfrunte îndrăzne.

En Arabesk

Har du faret vild i dunkle Skove?
 Kender du Pan?
 Jeg har følt ham,
 Ikke i de dunkle Skove,
 Medens alt Tiende talte,
 Nej! den Pan har jeg aldrig kendt,
 Men Kærlighedens Pan har jeg følt, -
 Da tav alt Talende.

I solvarme Egne
 Vokser en sølsom Urt,
 Kun i dybeste Tavshed
 Under tusinde Solstraalers Brand
 Aabner den sin Blomst
 I et flygtigt Sekund.
 Den ser ud som en gal Mands Øje,
 Som et Ligs røde Kinder:
 Den har jeg set
 I min Kærlighed.

Hun var som Jasminens sødt duftende
 Sne,
 Valmueblod randt i hendes Aarer,
 De kolde, marmorhvide Hænder
 Hvilede i hendes Skød
 Som Vandliljer i den dybe Sø.
 Hendes Ord faldt blødt
 Som Æbleblomstens Blade
 Paa det dugvaade Græs;

Men der var Timer,
 Hvor de snoede sig kolde og klare
 Som Vandets stigende Straale.
 Der var Suk i hendes Latter,
 Jubel i hendes Graad;
 For hende maatte Alt bøje sig, -
 Kun tvende turde trodse hende,
 Hendes egne Øjne.

Structura articolelor este unitară, urmând o schemă ce conține definiția, eventuale sinonime, exemple și (unde se impune) o decodificare culturală, dezambiguizare a sensului sau un fel de explicație etimologică. Definițiile analitice se remarcă prin simplitate maximă. Acribia specialistului în lexicografie se trădează prin grija pentru sublinierea nuanțelor de sens prin ; în cadrul definiției și prin semnalarea sensurilor mai îndepărtate cu **a**; **b**; **c**. Foarte bine venită, mai cu seamă pentru străini, este indicarea situațiilor de comunicare potrivite uneia sau alteia dintre expresii. Citatele ilustrative, de obicei extrase din operele reprezentative ale marilor scriitori, sunt convingătoare, iar menționarea originii sau istoriei unor expresii se constituie într-un act special de educație, instruire sau conștientizare culturală. Pentru străini, ca și pentru cea mai mare parte a românilor, ermetismul unor formulări va dispărea ca prin farmec, oferind perspectiva de a cunoaște mentalități, obiceiuri, tradiții sau realități specific românești codificate expresiv (*a-și aprinde paie în cap, Vodă da și Hâncu ba, a da cu ocaua lui Vodă, a prinde pe cineva cu ocaua mică, s-a strâns lumea ca la Moși, a spune moși pe groși, a da cuiva bani pe miere, a încresta în grindă, cuiul lui Pepelea, a-și găsi Bacăul cu cineva, a spune brașoave etc.*).

Nu lipsesc nici expresiile prin care limba română e conectată la valorile perene ale culturii universale: *oul lui Columb, turnul Babel, muncă de Sisif, dacă nu vine muntele la Mahomed, se duce Mahomed la munte, a se bate cu morile de vânt, mărul discordiei, a arunca ceva în cumpănă, a-și pune cenușă în cap, castele în Spania, a trimite pe cineva de la Ana la Caiafa, blid de linte etc.* ilustrează "cu asupra de măsură" afirmația. Consultarea lucrării e facilitată de *Indice*, care oferă, în plus, o imagine sintetică asupra cuvintelor foarte frecvente în expresii.

Pentru toate aceste calități, considerăm *Dicționarul de expresii și locuțiuni* o reușită în domeniu, recomandându-l cu căldură cititorilor, dar nu putem încheia fără a semnală și un inconvenient major : deși ar trebui să existe în toate librăriile, această lucrare este mai curând o raritate, chiar și acum la puțin timp de la apariție.

Cealaltă lucrare la care ne refeream în introducere - Constantin Geambașu, Joanna Porawska, *Limba română. Texte, lexic tematic, exerciții lexicale. Język rumuński. Texty, slownictwo tematyczne, ćwiczenia leksykalne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Krakow, 1999, 192 p. - se adresează studenților filologi din anii terminali ai secțiilor de română, urmărind creșterea competenței lor lingvistice.

Chiar de la început trebuie să subliniem că titlul bilingv nu desemnează automat un manual contrastiv, deci nu are o arie de interes restrânsă la

vorbitorii unei singure limbi. Manualul e conceput în două părți inegale ca întindere. Numai partea a doua, aproximativ 1/6 din economia lucrării, este destinată exclusiv polonezilor, fiind rezervată traducerii în română.

Manualul propriu-zis, partea I, abordează și se dezvoltă în jurul a 11 teme de interes general: *Pământ, Omul și mediul înconjurător, Sănătate, Familie, Muncă, Călătorie, Învățământ, Cultură, Arte plastice, Muzică, Știință*. Autorii, pe baza unei bogate experiențe didactice, au operat această selecție având în vedere satisfacerea unor cerințe stringente ale viitorilor româniști: nevoia îmbogățirii cunoștințelor lexicale în paralel cu surprinderea și apoi stăpânirea subtilităților gramaticale și stilistice ale limbii țintă. Atingerea unor deziderate atât de ambițioase impunea un manual al cărui nivel de dificultate să apeleze la texte autentice, neprelucrate, neadaptate prin simplificări didactice, texte care "să pună probleme".

Manualul are o structură clar conturată și respectată în întreg materialul. Schema didactică după care se dezvoltă fiecare temă are 3 părți distincte: *Texte* variate ca subiect și structură stilistică (selectate din dicționare enciclopedice, manuale de specialitate, cărți de popularizare, texte literare, istorii literare sau de artă, cărți de călătorii, ziare și reviste, texte de lege, etc.), urmate de *Lexic tematic* sistematizat în funcție de serii lexicale, câmpuri semantice, determinări contextuale și frazeologisme. Caracterul, deseori exhaustiv, al listelor de cuvinte - justificat de autori ca o încercare de a suplini lacunele din lexicografia româno-polonă, ca și din alte limbi (am adăuga noi) - trebuie apreciat, cu atât mai mult cu cât listele inventariază inovații lexicale de ultimă oră din domeniile economiei, comerțului, informaticii. Cea de-a treia secțiune se bazează pe informațiile lexicale prezentate și conține *exerciții lexicale* numeroase și variate ca cerințe de îndeplinit. Ele vizează cu precădere polisemia, omonimia, sinonimia, antonimia, formarea cuvintelor. Prin anumite tipuri de exerciții se încearcă conștientizarea unor modele și stimularea activității creative a studenților. Trebuie remarcat și faptul că exercițiile oferă modele și sugestii prețioase pentru alcătuirea unor tipuri de sintagme, comparații frecvente, comentarii ale unor anecdote sau proverbe, contribuind la reliefaarea diferitelor registre lingvistice sau stiluri funcționale.

Având în vedere tocmai această organizare tematică a materialului, ne-am fi așteptat și la o exploatare a conținutului textelor, prin exerciții de prezentare, rezumare, analizare sau argumentare, în funcție de specificul unuia sau altuia dintre texte. Fără acest "exercițiu" avem impresia că textul rămâne cumva suspendat, nevalorificat în profunzime. Cu această observație sau sugestie pentru o viitoare ediție și cu constatarea că unele nedorite greșeli de tipar au fost îndreptate prin *errata*, recomandăm noua apariție ca pe un instrument foarte util tuturor celor ce pot avea acces la el și extrem de binevenit în "bibliografia românisticii".

NOTĂ :

¹ Dintre lucrările apărute după 1990 semnalăm: A. Costăchescu, M. Iliescu, *Vocabularul minimal al limbii române curente*, București, 1994; E. Lüder, P. Miron, *Lupul și capra. Eine Fiebel zum Erlernen des Rumänischen*, Clusium, Cluj, 1994; Gh. Doca, *Acquisition grammar of Romanian*, E. D. P., București, 1995; R. Boțoman, *Discover Romanian. An Introduction to the language and culture*, Ohio State University Columbus, 1995; A. Tarantino, L. Dascălu-Jinga, *La lingua romana. Morfologia ed esercizi*, Editura F. C. R., București, 1996; L. Pop, *Româna cu sau fără profesor*, ed. III, Echinoux, Cluj, 1997; L. Uricaru, M. Goga, *Verbe românești*, ed. II, Echinoux, Cluj, 1997; L. Pop, V. Moldovan (eds.), *Gramatica limbii române*, Echinoux, Cluj, 1997.

Lector dr. Victoria MOLDOVAN
Universitatea Carolină Praga

TÂRGUL de CARTE de la VARȘOVIA

În lunile mai și iunie 1999 are loc Târgul de Carte din capitala Poloniei, la care România este invitatul de onoare. Sunt prezente 35 de edituri, cu 1500 de titluri de carte. Cu această ocazie au loc numeroase lansări de carte, din care nu pot să lipsească marii scriitori polonezi, cum sunt Mickiewicz, Sienkiewicz sau Gombrowicz. Deschiderea târgului este însoțită de un recital Chopin, susținut de marele pianist român Dan Grigore.

Pentru că în anul acesta se împlinesc 80 de ani de la stabilirea relațiilor diplomatice româno-poloneze și 60 de ani de la refugierea guvernului polonez în România, din cauza ocupației germane, țara noastră va prezenta la Varșovia și un film documentar, preluat de la Arhiva Națională de Filme, referitor la acest eveniment istoric.

Din "România liberă", 12 mai 1999

BRÂNCUȘI în FINLANDA

Un fericit eveniment cultural a marcat, de curând, relațiile dintre România și Finlanda: deschiderea **primei expoziții Brâncuși** în patria *Kalevalei*. Astfel, pe 21 august 1998, la **Galeria Sculptor** din Helsinki, si-au dat mâna doi miniștri ai culturii, Claes Andersson și Ion Caramitru, un diplomat cu o evidentă vocație culturală, ambasadorul Finlandei în România, Mikko Heikinheimo, cel mai de seamă exeget român al operei lui Constantin Brâncuși, Barbu Brezianu, sculptorul român Niculae Păduraru și criticul de artă Pavel Șușară. Operele lui C. Brâncuși au fost însoțite de directorul Muzeului Național de Artă din București, Roxana Theodorescu, și de directorul Muzeului de Artă din Craiova, Paul Rezeanu. Au fost prezenți artiști, persoane publice, oameni de cultură din cele două țări, veniți să salute prezența sculptorului român la Helsinki.

Este cunoscut faptul că opera sculptorului **Constantin Brâncuși (1876-1957)** a fost pe nedrept neglijată, timp de aproape o jumătate de secol. Abia după moartea sa, treptat, a fost recunoscut meritul lui Brâncuși în reînnoirea artei moderne. Numai în urma expozițiilor de la Philadelphia, New York, Chicago, București și Haga, din 1969-1970, și, mai ales, după marile expoziții retrospective de la Paris, Philadelphia și New York, din 1995-1996, C. Brâncuși a fost recunoscut drept "adevăratul creator al sculpturii moderne", "rege al formei", "un vrăjitor modern". A fost remarcată "viziunea singulară a lui Brâncuși și tentativa sa de a da formă esenței și nu aparenței lucrurilor". Presa de specialitate subliniază "caracterul profund original și novator al operelor", scriind despre sculptorul român: "Menținând un rar echilibru între concret și abstract, arta sa evoluează mereu spre o mai mare dezvăluire și creează forme simple, universale: cercul, cilindrul, ovalul, romb, cubul. *Forma în sine*." (Din "Le Figaro", 28 aprilie 1995).

Încă din timpul vieții, Brâncuși s-a bucurat de aprecierea și stima unor artiști de seamă ai secolului, cum sunt Apollinaire, Ezra Pound, Carl Sandburg, James Joyce, Hans Arp, Henry Moore. Printre aceștia se numără și arhitecții Le Corbusier și finlandezul Alvar Aalto. Astfel, în vara anului 1938, C. Brâncuși se întâlnește cu Alvar Aalto la New York și la Lacuste Valley, în Long Island. În mod uimitor, cu un desăvârșit simț al orientării și al echilibrului, Alvar Aalto, un genial artist, pricepe dubla determinare a artei lui Brâncuși, plasând-o la

“încrucșarea Orientului cu Occidentul”, opera sculptorului român rămânând deschisă, pe tot parcursul ei, ambelor arii culturale, reunind străvechia formă mediteraneană cu înțelepciunea și caracterul abstract al artei orientale.

Acestor fapte li se adaugă amintirile și mărturiile renumitului profesor și arhitect Göran Schildt, care, în 1952, a vizitat atelierul sculptorului român de la Paris, fiind impresionat de interiorul și paradoxurile “eremitului Constantin”. Barbu Brezianu, bun cunoscător al eposului finlandez - cel care realizează prima traducere integrală a epopeii *Kalevala* -, merge mai departe, comparând acțiunea “primitivă” și excentrică, totodată, a românului, de a-și meșteșugi singur uneltele de lucru cu întreprinderea similară a legendarului erou Ilmarinen, din *Kalevala*.

La Helsinki, în cadrul primei expoziții Brâncuși în Finlanda, au fost prezentate numai șapte sculpturi, din opera lui de tinerețe: Portretul funerar al lui *Petre Stănescu* (bronz), *Cap de copil*, *Copil* (bronzuri), Portretul lui *Nicolae Dărăscu* (bronz), *Portret de fată (Orgoliu)* (bronz), *Coapsa (Fragment de tors)* (marmură albă) și *Domnișoara Pogany* (bronz). Din păcate, din motive tehnice n-au mai putut fi deplasate două lucrări, *Rugăciunea* și *Sărutul*.

Deși restrânsă ca întindere și aparent irelevantă, această expoziție reușește să formuleze laconic ceea ce a însemnat cu adevărat Brâncuși pentru sculptura secolului al XX-lea. Chiar dacă ilustrează doar începutul activității lui Brâncuși, expoziția este mult mai amplă decât pare la prima vedere, pentru că aici îl avem pe tânărul artist, aflat în căutarea unor direcții noi în sculptură. Suferind influența lui Rodin (manifestă în primele cinci lucrări citate), și depășind-o, așa cum denotă primele lucrări figurative ale artistului, Brâncuși pare acum deosebit de accesibil, tânăr și indecis în alegerea viitoare formule artistice. Un Brâncuși care invită la contemplație, la comunicare, fără să descurajeze prin puterea lui de a copleși. Au produs o impresie cu totul specială *Coapsa* și, mai ales, *Domnișoara Pogany*, sculpturi care duc în altă direcție, și anume către ieșirea din concret și către puritatea ideii, spre ceea ce va deveni, tot mai mult, sculptura lui Constantin Brâncuși.

Am plecat de la expoziție urmăriți de ochii lunari ai *Domnișoarei Pogany*, această “bunică miraculoasă a sculpturii moderne”/ “the fairy-like grandmother of modern sculpture”, cum a numit-o, cu admirație, Hans Arp.

Redacția

Din “România literară” nr. 36, 9 -15 septembrie 1998

Din “Curierul Românesc”, nr. 7-8 (138-139), iulie-august 1998

Din “Iltasanomat”, luni, 7 septembrie 1998

Din presa finlandeză :

OPERELE LUI BRÂNCUȘI, FĂCÂND PARTE DIN TEZAUURUL NAȚIONAL AL ROMÂNIEI, AU FOST ATENT SUPRAVEGHEATE

- Sosirea operelor lui Brâncuși aici este, cu adevărat, o minune, care s-a putut înfăptui numai datorită tenacității lui Mikko Heikinheimo, ambasadorul nostru în România. Deschiderea acestei importante expoziții se încadrează, de altfel, în programul schimburilor culturale dintre România și Finlanda - relatează doamna Marja-Leena Ahola, directoarea expoziției.

Deplasarea unor opere de mare valoare, cum sunt acestea, a necesitat măsuri suplimentare de siguranță, atât pe parcursul drumului, cât și pe timpul expunerii lor. Chiar dacă n-au fost vizibile, aceste mijloace de securitate au dat de furcă autorităților finlandeze. Dacă aveți în vedere că o “soră” a *Domnișoarei Pogany* a fost vândută la licitație de Casa Christie's, la Londra, în 14 mai 1997, contra sumei de 7,4 milioane de dolari (38,5 de milioane de mărci finlandeze), veți înțelege mai bine atenția cu care au fost supravegheate operele lui C. Brâncuși.

Având în vedere și valoarea artistică, practic inestimabilă, a operelor, costurile de transport au fost foarte ridicate. Pentru că statul român nu are mulți bani, o parte din cheltuieli au fost suportate de firme finlandeze, cu activitate în România, în frunte cu IVO și Konecranes.

Redacția

Din “Iltasanomat”, 7 septembrie 1998

Apariții editoriale :

Din literatura irlandeză a apărut romanul *Călătoria Feliceii* de William Trevor, în traducerea lui Virgil Stancu, Editura Univers, 1999.

Din “România literară”, nr. 1, ianuarie 1999

BARBU BREZIANU la 90 de ani

La 18 martie 1999, distinsul istoric și critic de artă, care este și poet, prozator și traducător, **Barbu Brezianu** a împlinit 90 de ani. Cel care s-a remarcat întotdeauna prin politețe și eleganță, prin modestie și totală discreție, își păstrează, cu candoare, prospețimea și seninătatea spiritului.

Însumând o prodigioasă activitate, măsurată nu numai prin cărți, ci și prin prezența sa publicistică și publică, Barbu Brezianu, la cei 90 de ani ai săi, este un contemporan de-al nostru, o conștiință activă și un veșnic debutant. Angajamentul său public, îndeosebi în spațiul fenomenului artistic, este unul ferm, viguros prin moralitate, prin înalt profesionalism și, mai ales, prin consecvență.

Împreună cu alți membri ai Uniunii Scriitorilor, Barbu Brezianu a fost sărbătorit și omagiat de obștea scriitoricească, ca și de colegii din Institutul de Istoria Artei. La acest ceas aniversar, Barbu Brezianu, singur supraviețuitor din "generația de al 1930", se consideră un privilegiat, pentru că face parte dintr-o generație care a dat culturii române și celei universale nume de primă mărime cum sunt: Mircea Vulcănescu, Mircea Eliade, Eugen Ionescu, Petru Comarnescu, Constantin Noica, Mihail Sebastian, Dan Botta. De altfel, această perioadă reprezintă un moment de apogeu al literaturii române, dacă ne gândim că atunci apar primele cărți ale lui Ion Barbu, George Bacovia, Ion Vinea, Mateiu I. Caragiale, după cum tot atunci se impune poezia lui Lucian Blaga și cea a lui Tudor Arghezi.

Dacă ar fi să prezentăm pe scurt opera lui Barbu Brezianu, ar trebui să începem prin a spune că el este cel mai important cercetător al lui Brâncuși din spațiul cultural românesc, și nu numai, sprijinindu-ne pe cărțile sale: *Opera lui Brâncuși în România* (1974), *Brâncuși în cultura și critica românească (1898-1914)* (1974), *Brâncuși în România* (1974, reeditată și completată în 1998). Să nu uităm că B. Brezianu este, deopotrivă, și exegetul lui Karl Storck și al lui Nicolae Tonitza, după cum este și un interesant poet care debutează sub semnul poeziei lui Ion Barbu. Cele trei volume de versuri, *Nod ars* (1929),

Zăvor fermecat (1947), ca și ultimul volum, antologic, intitulat în mod semnificativ *Desferecare* (1998), aduc la lumină o sensibilitate poetică autentică, orientată, prin formație, spre perfecțiunea abstractului geometric. Aceste trăsături devin evidente și în proza sa, dacă ne referim la volumul *Jaf în dragoste* (proze scurte), publicat în 1993.

Pentru noi, Barbu Brezianu este, înainte de toate, cel care realizează prima traducere integrală a epopeii *Kalevala* (1942, versiune în proză, ed. a II-a 1974), reușind nu numai o transpunere poetică a epopeii finlandeze, ci re-creând acțiunea, caracterele și atmosfera eroică a nordului, în limba română, pe înțelesul tuturor.

Așadar, astăzi, mai mult decât oricând, Barbu Brezianu ni se înfățișează ca un intelectual complex, ca o natură artistică sintetică, în primul rând, din categoria rară a foștilor săi prieteni și colegi de generație.

La cei 90 de ani pe care i-a împlinit de curând, Barbu Brezianu este un învingător, care a înfrânt neajunsurile vârstei biologice, după cum a trecut și peste vicisitudinile istoriei. Întreaga sa prezență, atât de activă, demonstrează o victorie sigură a culturii românești.

Redacția

Din "Jurnalul literar", nr. 3-4, februarie 1999

Din "România literară", nr. 9, 10-16 martie 1999

CĂRȚI NOI

A apărut romanul *În inimă de rubin* de Birgitta Trotzig, în traducerea (din limba suedeză) și cu prefața Gabrielei Melinescu, Editura Univers, București, 1998.

Din "România literară", nr. 13-14, aprilie 1999

Tot din limba suedeză a fost tradus volumul lui Ingmar Bergman *Copil de duminică*, de către Elena Maria Morogan, Editura Univers, București, 1998.

Din "România literară", nr. 2, ianuarie 1999

ȘTIRI CULTURALE

❖ PREMIUL CONSILIULUI NORDIC

Cultura se bucură de o bună prețuire în țările nordice. O importanță deosebită se acordă aici cooperării în domeniul culturii, așa cum rezultă din preocupările Consiliului Nordic: jumătate din bugetul acestuia (aproximativ 730 de milioane de coroane daneze) se alocă investițiilor din cultură și educație. Anual sunt acordate trei premii, de către Consiliul Nordic, vizând literatura, muzica și mediul. Așadar, Premiul literar al acestui consiliu, socotit a fi, după Premiul Nobel, premiul cel mai prestigios și cel mai substanțial în țările nordice (350.000 de coroane daneze) a fost înmănat, în 1999, poetei daneze **Pia Tafdrup**, pentru volumul de versuri "*Dronningenporten*" / "*Poarta Reginei*" (al 9-lea volum tipărit al poetei).

Pia Tafdrup, chiar dacă s-a născut în Zeelanda de Nord, în 1952, face parte din marea familie a scriitorilor europeni. Poeții ei preferați sunt Paul Celan, Mallarmé și Anna Ahmatova. A vizitat multe țări europene, printre care și România (în 1992). Nu e propriu-zis o feministă, deși vrea să impună o viziune proprie femeii, în poezia sfârșitului de secol.

Transcriem, mai jos, una dintre poeziile Piei Tafdrup, în traducerea măiestrită a poetei **Grete Tartler**:

Voci, urmă

Umbră de sânge, cristalul nopții
plămâni umpluți
de sclipățul iernii.

Mă opresc
unde-a dat cu pietre pământul
în propria-i crustă de ger.

Morții
își trimit lumina
primăvara în sus, albă ca gheața.

Își aruncă licărul
în pustiu de suflet
ca niște tainice voci.

Lumea e făcută pentru acela
care în chinu-i
să viseze o Alta ...

În subțirea, orbitoarea întindere de zăpadă
merg pe urmele căprioarei ca niște stropi
intrând și ieșind dintre copaci, din păduri
către-un sălbatec port de lumină din zare
mă îndrept, în zăpadă sunt voci
și urme care cheamă în cor.

Iar tu, cel ce cauți din locul tău
și îmi ieși în întâmpinare, la fel ai urmat
copitele căprioarei ca niște stropi

La fel ai cutreierat și tu singur
pe calea înscrisă
de bagheta dirijorului în văzduh.

Din "*România literară*", nr. 9, 10 -16 martie 1999

CĂRȚI NOI

❖ A apărut, de curând, într-o ediție germano-română, a treia încercare de traducere în limba română a poeziei lui Paul Celan (poet de origine română care a scris în limba germană), datorată Luminiței Graur și lui Ion Papuc. Cartea are titlul *Poeme* de Paul Celan și a apărut la Editura Crater, București, 1998.

❖ De curând a văzut lumina tiparului romanul *Copiii răbdării*, semnat de Gabriela Melinescu, publicat la Editura Albatros, București, 1998. Precizăm că versiunea sa, în suedeză, a fost publicată încă în 1979, la Stockholm.

Redacția

Festivalul internațional

„GEORGE ENESCU”
la a XIV - a ediție

Au trecut 40 de ani de la prima ediție a acestui festival (1958), manifestare artistică de prestigiu, menită să omagieze și să afirme, pe plan mondial, moștenirea spirituală a celui mai de seamă compozitor român. Totodată, prin acest festival se urmărește, desigur, recunoașterea și impunerea școlii muzicale românești. De aceea, pe lângă concerte și spectacole de operă, se organizează și un seminar științific de muzicologie, precum și un concurs al tinerelor talente.

Ediția a XIV-a, care a avut loc între 6-20 septembrie 1998, a marcat, după aprecierea oaspeților străini, cea mai amplă desfășurare de forțe muzicale din Europa (au fost prezente 12 orchestre străine și românești, au participat aproximativ 2800 de interpreți, în 2-3 concerte pe zi, timp de două săptămâni).

Căștigul cel mai mare al acestei ediții se pare că a fost audiența masivă a publicului, receptivitatea sa deosebită față de calitatea actului creator, în muzică. Ascultătorii, în număr nesperat de mare, au umplut, de fiecare dată, Sala Mare a Palatului (4000 de locuri) și Ateneul Român (1000 de locuri), atât la concertele simfonice, cât și la cele camerale.

Cu siguranță, publicul a fost atras și de numărul mare al interpreților de excepție: Yehudi Menuhin, Daniel Barenboim, Myung Whung Chung, Lawrence Foster, Leonard Sladkin, Garry Bertini, Tereza Berganza, Barbara Hendricks, Gideon Kremer, Shlomo Mintz, Salvatore Accardo. Să nu uităm spectacolele gigantice ca **Oedip** și **Parsifal**, care s-au bucurat de distribuții excepționale: Bernd Weikl, Matti Salminen, Gary Lakes.

Într-un atare context, muzicienii români s-au situat la înălțimea oaspeților. Astfel, dirijorii Cristian Mandeal, Horia Andreescu, Marin Constantin sau soliștii Valentin Gheorghiu, Radu Lupu, Dan Grigore și Silvia Marcovici, ca și cvartetul de coarde **Voces**, au încântat publicul.

Desigur că, în contextul formațiilor participante, doar Filarmonica **George Enescu** și Corul Național de cameră **Madrigal** s-au putut situa în vecinătatea unor ansambluri de anvergură mondială ca Orchestra Simfonică din Chicago, Orchestra Națională a Franței, Orchestra Simfonică **Tonhalle** din Zürich, Orchestra Festivalului din Budapesta, Orchestra Simfonică BBC, Kremerata Baltica, Virtuozii din Moscova, Orchestra Națională a Academiei Santa Cecilia din Roma.

Programele bine gândite, interesante și captivante, întocmite de directorul artistic al festivalului din acest an, Lawrence Foster, în colaborare cu muzicieni străini și români, au oferit pagini muzicale de referință: **Oedip**, **Parsifal**, **Oedipus Rex**, **Castelul prințului Barbă Albastră**, **Pasărea de foc**, **Tricornul**, **Simfoniile nr. 4 și nr. 5** de Mahler, **Concertul pentru orchestră** de Bartók, **Simfoniile nr. 4 și 6** de Ceaikovski, **Simfonia Alpilor** de Richard Strauss, **Trei piese pentru orchestră**, op. 6 de Alban Berg.

În acest peisaj sonor, creația lui George Enescu - care cunoaște o prețuire din ce în ce mai mare pe plan mondial - a fost reprezentată de **Simfoniile nr. 4 și nr. 5** (recent orchestrate după reconstituirea lui Pascal Bentoiu), **Suitele nr. 2 și 3 pentru orchestră**, **Rapsodia Română nr. 2**, **Uvertura pe teme în caracter popular românesc**, **Simfonia concertantă pentru violoncel și orchestră**, **Octetul de coarde**, **Sonatele nr. 2 și nr. 3 pentru vioară și nr. 1 pentru pian**, **Cvartetul de coarde nr. 2** și, desigur, opera **Oedip**.

În mod special, a trezit admirație profundă interpretarea maestrului Yehudi Menuhin, care, la cei 83 de ani ai săi, a ținut să fie prezent din nou la București (la fel ca în 1958), spre a-și omagia dascălul printr-o execuție înaripată a dificilei **Suite nr. 2 pentru orchestră** de George Enescu.

De altfel, surpriza plăcută a festivalului a constituit-o **Orchestra Festivalului din Budapesta**, care, sub bagheta lordului Yehudi Menuhin, a oferit un program cu valoare de simbol, prin alăturarea celor două nume de prestigiu ale muzicii - G. Enescu și B. Bartók - , care, după părerea autorizată a lui Yehudi Menuhin, sunt cei mai mari compozitori ai secolului al XX-lea.

Redacția

După "Curierul Românesc", nr. 10 (141), octombrie 1998

CĂRȚI NOI prezentate la TÂRGUL DE CARTE - VARȘOVIA

❖ A apărut, de curând, în Editura Universal Dalsi un interesant volum intitulat **Strong — 28 de poete din România**, ediție bilingvă româno-polonă, antologie de Denisa Comănescu, introducere de Alex. Ștefănescu, traduceri de Kazimierz Jurczak și Ewa Ross.

❖ Cu titlul **Sub o singură stea**, în aceeași editură, a apărut un volum de poezii de Wisława Szymborska, traducere în română de Passionaria Stoicescu și Constantin Geambașu (prefață și selecție de C. Geambașu).

Din "România literară", nr. 20, 19 - 25 mai 1999